

УДК 378.124.08

Педагогіка

кандидат педагогічних наук, доцент Головань М. С.

Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” (м. Суми)

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті розглянуто сутність професійної компетентності, запропоновано модель професійної компетентності викладача вищого навчального закладу, подано аналіз її структурних компонентів. Склад і зміст компетенцій викладача вищого навчального закладу визначено у відповідності з положеннями компетентнісного підходу, вимогами до претендентів на посаду викладача ВНЗ III-IV рівня акредитації, а також на основі кваліфікаційних характеристик посад професорсько-викладацького складу ВНЗ.

Ключові слова: компетенції, компетентність, компетенції викладача ВНЗ, професійна компетентність викладача ВНЗ.

Аннотація. В статье рассмотрена сущность профессиональной компетентности, предложена модель профессиональной компетентности преподавателя вуза, представлен анализ ее структурных компонентов. Состав и содержание компетенций преподавателя вуза определены в соответствии с положениями компетентностного подхода, требованиями к претендентам на должность преподавателя вуза III - IV уровня аккредитации, а также на основе квалификационных характеристик должностей профессорско-преподавательского состава вузов.

Ключевые слова: компетенции, компетентность, компетенции преподавателя вуза, профессиональная компетентность преподавателя вуза.

Annotation. The article deals with the essence of professional competence, proposed the model of professional competence of teachers of the university, presents an analysis of its structural components. Structure and content of teacher competencies of the university, determined in accordance with the provisions of the competency approach, require the applicant to the post of teacher of high school III-IV accreditation level, and also on the job descriptions of positions of the faculty universities.

Keywords: competencies, competence, competencies university professors, professional competence of university teachers.

Вступ. Якість фахівця залежить не тільки від змісту освіти, а й від того, хто безпосередньо реалізує цей зміст. У вищій професійній школі завжди високо цінувалася і цінується компетентність викладача предметного характеру. Проте, викладач повинен бути не просто носієм знань, а й здатним породжувати ці знання, займаючись науково-дослідною роботою і залучаючи до неї студентів. Крім цього, викладач реалізує ще й виховну функцію - створює умови для професійного та особистісного розвитку студентів. А це вимагає від викладача не тільки високого рівня академічних, але й психолого-педагогічних знань.

У сучасній науковій педагогічній літературі немає однозначного тлумачення поняття компетентності професійної компетентності викладача вищого навчального закладу (ВНЗ). Тому визначення системи компетенцій викладача ВНЗ є актуальною проблемою.

Концептуальною основою професійної підготовки педагогічних працівників у вищій школі, формування їх професійної компетентності стали роботи Г. О. Балла, Є. О. Клімова; професійної компетентності педагога і педагогічної майстерності –

О. М. Алексюка, І. А. Зязюна, В. Н. Кузьміної, А. К. Маркової, В. О. Сластьоніна; педагогічного покликання – Л. М. Ахмедзянової; професійної культури педагога – І. Ф. Ісаєва та ін.

Структуру та зміст професійної компетентності викладача вищого навчального закладу досліджували Т. Б. Бугайчук, О. І. Гура, Б. М. Коржумбаєва, В. Ф. Шаріпов, В. Ю. Стрельников, І. К. Ярмола та ін. Більшість дослідників вважають, що професійна компетентність набувається у процесі підготовки, підвищення кваліфікації або самоосвіти викладачів ВНЗ. Проте, немає єдності щодо структури та змісту професійної компетентності викладача вищої школи.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають в теоретичному обґрунтуванні та розробці структури та змісту професійної компетентності викладача ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Виклад основного матеріалу статті. Аналіз науково-педагогічної діяльності викладача ВНЗ з точки зору її змістового наповнення передбачає виділення напрямів діяльності і відповідних їм функцій, які виконує викладач. Аналіз кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів [1], затверджених наказом МОН України № 665 від 01.06.2013 року дозволив виділити такі традиційні види діяльності професорсько-викладацького складу ВНЗ: навчання, виховання і розвиток студентів та науково-дослідна робота.

У працях Н.В. Кузьміної [2] зміст професійно-педагогічної діяльності складається із структурних (мета, зміст, засоби, об'єкти та суб'єкти діяльності) та функціональних компонентів (рефлексія, проектування, конструювання, організація та комунікація), що відповідає гностичній, проектувальній, конструктивній, організаційній та комунікативній функціям.

Центральним системо утворювальним елементом професійно-педагогічної діяльності викладача є її цілі: формування системи наукових знань, умінь і навичок та формування особистості спеціаліста засобами навчальної дисципліни, педагогічною діяльністю у цілому й особистим потенціалом викладача.

Відповідно до головних цілей педагогічної діяльності можна виокремити такі її функції: перетворювальна (пов'язана з необхідністю позитивних змін людської якості, системи стосунків, педагогічної ситуації); інформаційна (задана необхідністю обміну культурним досвідом між поколіннями); комунікативна (зумовлена спільністю дій і необхідністю спілкування в системі "людина-людина"); організаційна (пов'язана з потребою впорядковувати дії усередині педагогічних систем і процесів); демонстраційна (задана вимогою еталонності дій педагога, що транслює культурні зразки іншим людям).

Основні функції професійної діяльності викладача можна поділити на загально-педагогічні та загально-трудова. До загально-педагогічних можна віднести: інформаційну, мобілізаційну, розвивальну, орієнтирну. До загально-трудова функцій відносять: проектувальну, конструктивну, організаційну, комунікативну, дослідницьку, організаційну.

Отже, зміст професійної діяльності викладача включає в себе виконання цілісної сукупності взаємопов'язаних і взаємообумовлених функцій, основними з яких є навчальна, дослідницька, виховна і організаційно-технологічна функції. Вони повинні сприйматися в їх єдності, хоча насправді у багатьох викладачів одні функції можуть переважати над іншими.

У процесі реалізації функцій педагогічної діяльності викладач повинен виконувати такі групи завдань: проектування навчального процесу з урахуванням поставлених цілей; конструювання змісту та процесу навчання; організацію аудиторних занять та самостійної роботи студентів; здійснювати управління навчально-виховним процесом. В рамках виховної функції викладач формує у студентів творчо-активну установку на майбутню професію, його світоглядну і громадянську позицію, загальну культуру, широту кругозору та етику поведінки; почуття власної відповідальності за результати своєї праці, тощо. У галузі наукових досліджень викладач повинен формулювати наукову проблему, висувати наукову гіпотезу, використовувати методи наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати результати наукових досліджень, оформлювати їх у вигляді статей, доповідей тощо.

Таким чином, діяльність викладача ВНЗ, крім педагогічної включає в себе й науково-дослідницьку діяльність, а це вимагає наявності як педагогічних, так і дослідницьких здібностей, а також наявності певних особистісних якостей та соціально-психологічних рис особистості.

Педагогічні здібності, як їх характеризує Н. В. Кузьміна, – це риси особистості, що відповідають вимогам педагогічної діяльності і забезпечують особистісне оволодіння цією діяльністю й досягнення в ній високих показників [3, с. 27].

Більшість сучасних дослідників сходяться на думці про те, що викладач вищої школи повинен мати такі риси та якості:

1. Загальногромадянські риси: широкий світогляд, принциповість і стійкість переконань; громадянська активність і цілеспрямованість; національна самосвідомість, патріотизм і толерантність щодо інших народів і культур; гуманізм і соціальний оптимізм; високий рівень відповідальності та працелюбність.

2. Морально-етичні якості: гуманізм, чесність і порядність у взаєминах з людьми; високий рівень загальної і психологічної культури; повага до професіоналізму і наукової спадщини інших; акуратність і охайність, дисциплінованість і вимогливість, скромність і сумлінність, доброта і принциповість, обов'язковість і уміння тримати слово.

3. Науково-педагогічні якості: науково-педагогічна творчість; професійна працездатність; активна інтелектуальна діяльність, науковий пошук; педагогічне спрямування наукової ерудиції; педагогічна спостережливість; володіння педагогічною технікою; гнучкість і швидкість мислення у педагогічних ситуаціях; висока культура мови та мовлення; володіння мімікою, тоном голосу, поставою, рухами і жестами.

4. Індивідуально-психологічні особливості: високий рівень соціального сприйняття й самопізнання; висока інтелектуально-пізнавальна зацікавленість і допитливість; інтерес до розвитку потенційних можливостей студентів і потреба в педагогічній діяльності з ними; позитивна “Я-концепція”, високий рівень прагнень; емоційна стійкість, витримка й самовладання; саморегуляція, самостійність і діловитість у вирішенні життєво важливих завдань; твердість характеру.

5. Професійно-педагогічні здібності: адекватне сприйняття студента й безумовне прийняття його як особистості; педагогічний оптимізм; проектування цілей навчання й прогнозування шляхів професійного становлення майбутнього спеціаліста; конструювання методичних підходів і здатність передбачати можливі результати; організаторські та комунікативні здібності; духовно-виховний вплив на академічну групу й особистість студента, особиста привабливість, тактовність і толерантність.

В узагальненому вигляді педагогічні здібності В. А. Крутецький поділяє на дидактичні, академічні, перцептивні, мовні, організаторські, авторитарні, комунікативні та здатність розподіляти увагу одночасно між кількома видами діяльності. Щодо дослідницьких здібностей науковець виділяє такі: мнемонічні здібності (здатність швидко засвоювати, довго пам'ятати, систематизувати і легко відтворювати знання), розумові здібності (нестандартне, творче мислення в пошуку знайти що-небудь нове; швидкість розв'язання розумової задачі), наукова уява (здатність наочно уявити щось нове і в нових умовах), спостережливість (здатність швидко і легко помічати та запам'ятовувати все, що може виявитися корисним), висока стійкість і концентрація уваги [4, с. 238-241].

Для наукової діяльності важливими є також особистісні якості: допитливість (головний стимул для засвоєння необхідних спеціальних знань і важливий стимул для власної дослідницької роботи); постійний інтерес до наукових успіхів в інших галузях знань; наукова витривалість у роботі зі своєю науковою проблемою і наукова вимогливість до себе); дисциплінованість, прагнення до точності результатів; ентузіазм і старанність у роботі; критичність і самокритичність; уміння співпрацювати з людьми.

І. І. Кринецький запорукою успішної наукової діяльності вважає такі здатності: розв'язувати творчі завдання, метод вирішення яких повністю або частково невідомий (евристичність); творчо вирішувати будь-які завдання (креативність); переходити від одного типу завдань до іншого як у своїй сфері знань, так і в суміжних (інтелектуальна мобільність); прогнозувати (“передчувати”, передбачати) майбутній стан об'єкта дослідження і застосовність окремих методів і знань; відкидати застарілі знання і використовувати ті з них, які зберігають цінність (розумність); мислити неупереджено, не будучи залежним від традиційних методів, не бути запопадливими перед авторитетами – одна з умов успіху в науці (незалежність мислення); моделювати у свідомості найнесподіваніші ідеї під кутом зору своєї проблеми (відкритість інтелекту); виконувати самоаналіз за критеріями

наукової сфери і вдаватися до самоконтролю для правильного визначення свого місця у науковій роботі (саморефлексія) [5, с. 56-57].

Для того, щоб викладач зміг виконувати свої професійні обов'язки, його наділяють повноваженнями та правами стосовно інших (працівників або студентів), які відображені в посадовій інструкції працівника. Для того, щоб ефективно користуватися своїми повноваженнями і правами викладач повинен бути грамотним і володіти набором компетенцій, заданих щодо предмету професійної діяльності. Компетенцію у цьому випадку розглядають як відчужену, наперед задану соціальну і професійну вимогу до підготовки спеціаліста, необхідну для його ефективної професійної діяльності. За А. В. Хуторським, компетенція – це сукупність взаємозв'язаних якостей особи (знань, умінь, способів діяльності, досвіду), заданих стосовно певного кола предметів і процесів та необхідних для якісної продуктивної діяльності відносно них. Компетенція зумовлена посадою, соціальним статусом, службовими обов'язками фахівця

Компетентність – це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні якості, які обумовлюють прагнення, готовність і здатність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності. Поняття “компетентний” стосується особи, яка володіє компетенцією, і є оцінною категорією щодо ефективного виконання своїх повноважень або функцій. Компетентність виступає в українській і російській мовах як якість, яка дозволяє їй (або навіть дає право) вирішувати певні завдання, виносити рішення, судження у певній галузі. Основою цієї якості є знання, обізнаність, досвід соціально-професійної діяльності людини. Компетентність виявляється в успішно реалізованій у діяльності означеної компетенції [6-7].

Професійна компетентність – це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі сукупність знань, умінь, навичок, досвіду і особистісних якостей, які обумовлюють готовність і здатність особистості діяти у складній ситуації та вирішувати професійні завдання з високим ступенем невизначеності; здатність до досягнення більш якісного результату праці, ставлення до професії як до цінності [7].

Професійну компетентність (як і компетентність взагалі) в психолого-педагогічній науці трактують в рамках функціонального і особистісного підходів. У рамках функціонального підходу компетентність характеризується набором компетенцій, якими повинен володіти фахівець. У цьому випадку структура компетентності визначається сукупністю діяльнісно-рольових та особистісних характеристик, що забезпечує ефективне виконання викладачем обов'язків науково-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі. У рамках особистісного підходу компетентність розглядається як якість особистості і її структура характеризується в термінах структури особистості.

При формуванні складу і змісту компетенцій викладача ВНЗ слід мати на увазі, що кожна компетенція має когнітивну (знання і розуміння), діяльнісну (практичне і

оперативне застосування знань) і мотиваційно-ціннісну (цінності як органічна частина способу сприйняття і життя з іншими людьми в соціальному контексті) складові. Компетенції повинні бути поділені на окремі групи, за певною ознакою класифікації.

За основу розробки моделі системи компетенцій викладача ВНЗ ми вибрали бінарну класифікацію компетенцій [7]: першу групу складають компетенції, які є загальними для всіх спеціалістів різних профілів (*загальні* або *ключові компетенції*); другу групу складають *професійні компетенції*, які є базовими для всіх спеціальностей ВНЗ та компетенції, що обумовлені предметною областю діяльності.

Загальні (ключові) компетенції є ядром моделі випускника будь-якого ВНЗ, оскільки вони виявляються не лише у розв'язанні професійних завдань, але й завдань поза межами своєї професії. Ключові компетенції мають двоїсту природу. З одного боку, вони не є професійно обумовленими, цими компетенціями повинні володіти сучасні спеціалісти незалежно від сфери їх діяльності. З іншого – ключові компетенції є професійно значущі, оскільки вони складають основу, базу для професійних компетенцій, дозволяють їм більш повноцінно реалізовуватися.

Виділення професійних компетенцій будемо здійснювати виходячи з кола повноважень, функцій, обов'язків викладача ВНЗ.

Професійні компетенції співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості спеціаліста, визначають його здатність ефективно діяти у відповідності з вимогами справи, методично організовано і самостійно розв'язувати задачі і проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності.

Професійні компетенції поділяють на *загально-професійні* у відповідності з видами діяльності і *професійно-посадові* компетенції. *Загально-професійні* компетенції окреслюють коло здатностей особистості до теоретичного, методологічного використання теоретичних основ їх професійної діяльності. *Професійно-посадові* компетенції відбивають професійний профіль фахівця, ідентифікують його професійну діяльність на конкретній посаді відповідного кваліфікаційного рівня.

Загально-професійні компетенції: методологічна, навчально-методична, дослідницька, психолого-педагогічна, інформаційна, комунікативна, управлінська, презентаційна, безпеки життєдіяльності.

Професійно-посадові компетенції: предметна, нормативно-правова, організаційна, прогностична, конструктивна, контрольно-оцінювальна.

Більшість учених, як вітчизняних, так і зарубіжних, сходяться на думці, що професійна компетентність педагога визначається професійними знаннями і вміннями, ціннісними орієнтаціями в соціумі, мотивами його діяльності, культурою, що виявляється у мові, стилем спілкування, загальною культурою, здібністю до розвитку свого творчого потенціалу, а також володінням методикою викладання предмету, здатністю розуміти і взаємодіяти із студентами, пошаною до

них, професійно значущими особистими якостями. Відсутність хоча б одного з цих компонентів руйнує всю систему і зменшує ефективність діяльності викладача.

Зокрема, В. В. Краєвський, І. Я. Лернер, А. В. Хуторський розглядають професійну компетентність вчителя школи як єдність трьох складових: 1) когнітивна складова (наявність системи педагогічних і спеціальних предметних знань); 2) операційно-технологічна складова (володіння методами, технологіями, способами педагогічної взаємодії, методами навчання даного предмета); 3) особистісна складова (етичні й соціальні позиції та установки, риси особистості спеціаліста) [8, с. 3-10].

А. К. Маркова виокремлює у структурі професійної компетентності такі компоненти: 1) спеціальний (володіння власне професійною діяльністю на досить високому рівні); 2) соціальний (володіння спільною груповою професійною діяльністю); 3) особистісний (володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості); 4) індивідуальний (володіння прийомами самореалізації і розвитку індивідуальності в межах професії) [9, с. 26-29].

Н. В. Кузьміна до основних компонентів професійно педагогічної компетентності відносить: а) спеціальну компетентність, яка включає знання та досвід діяльності в межах навчальної дисципліни, що викладається педагогом; б) методичну компетентність, що припускає: володіння методами навчання та уміння застосовувати їх в навчальному процесі; в) психолого-педагогічну компетентність як: знання основ педагогіки і психології, уміння будувати педагогічно доцільні взаємини зі студентами; уміння пробуджувати та розвивати у студентів стійкий інтерес до вибраної спеціальності та навчальної дисципліни, що викладається; г) диференціально-психологічну компетентність, що вимагає умінь: виявляти особистісні якості, настанови і спрямованість студентів, визначати й враховувати їх емоційний стан; грамотно будувати взаєностосунки з керівниками, колегами, студентами; д) аутопсихологічну компетентність (рефлексії педагогічної діяльності) [2, с.90].

Таким чином, професійна компетентність відображає готовність і здатність людини професійно виконувати наукові та педагогічні функції відповідно до прийнятих у суспільстві освітніх нормативів й стандартів.

Згідно робіт [6-7] структура професійної компетентності викладача ВНЗ III-IV рівнів акредитації, як особистісного утворення, на наш погляд, містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти. Виділені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою. Охарактеризуємо коротко зміст кожного з виділених компонентів.

Мотиваційний компонент відбиває ставлення особи до професійної діяльності, виражене в цільових установках. До складу мотиваційного компоненту входить потреба у професійній діяльності; прагнення до творчої наукової та навчально-методичної діяльності; інтерес до виховної роботи; пізнавальні, професійні і творчі

мотиви, які впливають на цілепокладання в процесі професійної діяльності. Основу мотиваційного компонента складає мотивація досягнень, показники професійного самовизначення та професійної спрямованості.

Когнітивний компонент включає знання теоретичного (декларативного) і технологічного (процедурного) характеру: методологічні знання – знання загальних підходів, принципів, закономірностей розвитку, навчання і виховання студентської молоді; теоретичні знання фахової наукової дисципліни; сукупність знань, необхідних викладачу ВНЗ для здійснення посадових обов'язків; знання, які складають основу педагогічної діяльності викладача ВНЗ; знання інформаційних технологій, їх можливостей для розв'язання задач з предметної галузі та навчальному процесі; креативність, гнучкість, критичність, системність, мобільність, оперативність мислення.

Діяльнісний компонент включає досвід пізнавальної діяльності, зафіксований у формі його результатів – знань у фаховій науковій галузі; досвід здійснення відомих способів діяльності у формі умінь діяти за зразком; досвід творчої діяльності у формі умінь приймати ефективні рішення в проблемних ситуаціях; досвід здійснення емоційно-ціннісних ставлень у формі особистісних орієнтацій. Діяльнісний компонент ґрунтується на загальних прийомах і способах інтелектуальної діяльності (аналізу, синтезу, порівнянні, абстрагуванні, узагальненні, конкретизації), загальних і специфічних (опосередкованих комп'ютером) умінь роботи з даними, які у своїй сукупності складають інформаційні уміння.

Діяльнісний компонент являє собою взаємопов'язаний комплекс умінь і навичок, що забезпечують якісну реалізацію посадових функцій викладача. Серед професійних умінь викладача вищої школи виділяють: проектувальні; конструктивні; інформаційні; організаторські; комунікативні; фасилітаційні; дослідницькі; виховні, детально охарактеризовані в роботі [10] В. Ю. Стрельниковим.

Ціннісно-рефлексивний компонент включає сукупність особисто значущих і цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, ставлень до продукту і предмету діяльності у професійній сфері і сфері стосунків; розуміння професійної компетентності як однієї з провідних професійних і соціальних цінностей; адекватну самооцінку власних можливостей у професійній діяльності, наявність власної позиції щодо прийнятих рішень у професійній діяльності; прагнення до самоактуалізації, саморозвитку, постійної роботи над собою у професійній сфері; прагнення до професійного самовдосконалення; здатність адекватно орієнтуватися в інноваціях; здатність брати на себе відповідальність за прийняті рішення професійної діяльності; здатність до рефлексії у професійній діяльності; самоаналіз і самооцінка професійної діяльності; здатність адекватно оцінювати власні досягнення у професійній сфері, свій рівень професійної компетентності; уміння визначати переваги і недоліки своєї власної компетентності у професійній сфері;

уміння визначати резерви свого подальшого професійного зростання; уміння регулювати свою професійну діяльність і ставлення до неї.

Рефлексія характеризує осмислення, самоаналіз і самооцінку особою власної діяльності і її результатів, уточнення шляхів її організації, визначення на основі свого власного досвіду оптимальних методів і прийомів роботи.

Рефлексією регулюються усі компоненти професійної компетентності. Завдяки рефлексії людиною відстежуються цілі, процес і результат своєї діяльності щодо набуття компетенцій у професійній сфері, а також усвідомлення тих внутрішніх змін, які в ній відбуваються, усвідомлення себе як особистості, що змінюється. Рефлексія дозволяє виявити і подолати протиріччя, що виникають в житті людини між знаннями і поведінкою, бажаним, можливим і дійсним. Завдяки рефлексивному механізму людина переходить на нові рівні свого розвитку.

Емоційно-вольовий компонент включає здатність розуміти власний емоційний стан у різноманітних професійних ситуаціях; здатність достойно переживати відсутність результату, невдачі в роботі; цілеспрямованість дій у професійному середовищі; терпіння і володіння собою в ситуаціях невизначеності; наполегливість в досягненні поставленої мети у професійній сфері; упевненість у виборі та реалізації способів діяльності; наполегливість у досягненні цілей самоактуалізації та саморозвитку; прояв вольових зусиль у розв'язанні навчальних і наукових проблем; прояв ініціативності, сміливості, принциповості в розробці і здійсненні навчальних і наукових проектів.

Емоційно-вольовий компонент характеризується прагненням до подолання особою труднощів і наявністю емоційного настрою, пов'язаного з успішністю діяльності, оскільки радість власної інтелектуальної праці, яка пройшла через ряд успішно переборених труднощів, створює бадьорий настрій, почуття потреби і навіть жадою до діяльності.

Таким чином, емоційно-вольовий компонент охоплює такі якості особистості, як наполегливість у подоланні труднощів, старанність, вдумливість, прагнення до самовдосконалення, самокритичність, впевненість у собі, відсутність страху помилитися, цілеспрямованість у роботі, почуття власної гідності.

Висновки. Отже, професійна компетентність викладача ВНЗ – це складне інтегративно-динамічне особистісне утворення, що складається з ієрархічно взаємопов'язаних функціонально-особистісного і структурно-особистісного ресурсів, що виявляються у рівні розвитку основних (когнітивного та діяльнісного) і підтримуючих (мотиваційного, емоційно-вольового та ціннісно-рефлексивного) компонентів, що дозволяють викладачу впевнено реалізовувати посадові функції адекватно ситуації.

Побудована компетентнісна модель викладача ВНЗ III-IV рівнів акредитації не є вичерпною, залишається відкритою, але містить основоположні компетенції, якими повинен володіти викладач ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Подальшого дослідження потребує проблема розробки критеріїв та системи оцінювання рівнів

сформованості професійної компетентності викладача ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Література:

1. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів. Наказ МОН № 665 від 01.06.13 року: [Електронний ресурс]: Метод доступу – <http://osvita.ua/legislation/other/37302/>
2. Кузьміна Н. В. Профессионализм преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1990. – 119 с.
3. Кузьмина Н. В. Формирование педагогических способностей / Н. В. Кузьмина. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1961. – 98 с.
4. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии / В. А. Крутецкий. – М.: Просвещение, 1972. – 255 с.
5. Кринецкий И.И. Основы научных исследований / И. И. Кринецкий – К.: – Одесса: Вища школа, 1981. – 208 с.
6. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – с.23-30.
7. Головань М. Система компетенцій випускника вищого навчального закладу напряду підготовки “фінанси і кредит” / М. С. Головань // Вища школа. – 2011. – № 9. – с. 27-38.
8. Краевский В. В. Предметное и общепредметное образование в образовательных стандартах / В. В. Краевский, А. В. Хуторской // Педагогика. – 2003. – № 2. – С. 3-10.
9. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя / А. К. Маркова // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 26-29.
10. Стрельников В. Компоненти професійної компетентності викладача вищої школи / В.Ю. Стрельников // Наукові записки ПОІППО: Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника. – 2011. – Випуск 2. – 184 с.

References:

1. Pro zatverdzhennya kvalifikatsiynykh kharakterystyk profesiy (posad) pedahohichnykh ta naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv navchal'nykh zakladiv. Nakaz MON No 665 vid 01.06.13 roku: [Elektronnyy resurs]: Metod dostupu – <http://osvita.ua/legislation/other/37302/>
2. Kuz'myna N. V. Professionalizm prepodavatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniya / N.V. Kuz'mina. – M.: Vysshaya shkola, 1990. – 119 s.
3. Kuz'mina N. V. Formirovanie pedagogicheskikh sposobnostey / N. V. Kuz'mina. – L.: Izd-vo LGU, 1961. – 98 s.
4. Krutetskiy V. A. Osnovy pedagogicheskoy psikhologii / V. A. Krutetskiy. – M.: Prosveshchenie, 1972. – 255 s.
5. Krinetskiy I.I. Osnovy nauchnykh issledovaniy. – K.: - Odessa: Vishcha shkola, 1981. – 208 s.
6. Golovan' M. S. Kompetentsiya i kompetentnist': dosvid teorii, teoriya dosvidu / M. S. Golovan' // Vyshcha osvita Ukrayiny. – 2008. – No 3. – s.23-30.
7. Golovan' M. Systema kompetentsiy vypusknika vyshchoho navchal'noho zakladu napryamu pidhotovky “finansy i kredit” / M. S. Golovan' // Vyshcha shkola. – 2011. – No 9. – s. 27-38.
8. Kraevskiy V. V. Predmetnoe i obshchepredmetnoe obrazovanie v obrazovatelnykh standartakh / V. V. Kraevskiy, A. V. Khutorskoy // Pedagogika. – 2003. – No 2. – S. 3-10.
9. Markova A. K. Psikhologicheskyy analiz professionalnoy kompetentnosti uchitelya / A. K. Markova // Sovetskaya pedagogika. – 1990. – No 8. – S. 26-29.
10. Strel'nikov V. Komponenty profesiyanoi kompetentnosti vykladacha vyshchoyi shkoly / V.Yu. Strel'nikov // Naukovi zapysky POIPPO: Modeli klyuchovykh ta profesiynykh kompetentnostey pedahohichnoho pratsivnyka. – 2011. – Vypusk 2. – 184 s.